



В. В. Луцик\*

## ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ ПРИ СКЛАДАННІ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИСНОВКУ, ЯК ПІДСТАВА ПОВЕРНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ПРОКУРОРУ

Питання недоліків, які допускаються при складанні обвинувального висновку, неодноразово піднімалось в науковій літературі<sup>1</sup>, однак в контексті чинного українського кримінально-процесуального законодавства дане питання не розглядалось.

Аналізуючи судову та слідчу практику, можна виділити наступну класифікацію порушень кримінально-процесуального закону, які допускаються при складанні обвинувального висновку та тягнуть за собою повернення кримінальної справи прокурору:

- 1) обвинувальний висновок не підписаний слідчим або не затверджений прокурором, або якщо він не містить передбачених законом додатків;
- 2) в обвинувальному висновку відсутні або неправильно вказані дані, про особу обвинуваченого, потерпілого та інших учасників процесу;
- 3) явна невідповідність обвинувачення, викладеного у постанові про притягнення, як обвинуваченого, тому обвинуваченню, яке викладене в обвинувальному висновку;
- 4) в обвинувальному висновку відсутні або неправильно вказані дані, про розмір або характер заподіяної злочином шкоди;
- 5) порушення допущені при викладені в обвинувальному висновку фабули кримінальної справи, формулювання обвинувачення та юридичної кваліфікації вчиненого обвинуваченим злочину.

*Метою цього дослідження є детальний аналіз порушень, які допускаються при складанні обвинувальних висновків та тягнуть за собою повернення кримінальної справи прокурору для подальшого використання результатів дослідження у правозастосовчій практиці.*

Розглянемо більш детально кожен групу порушень для того, щоб визначити, які ж саме порушення допускаються при складанні обвинувального висновку.

**1. Обвинувальний висновок не підписаний слідчим або не затверджений прокурором, або якщо він не містить передбачених законом додатків.**

Відповідно до ч. 5 ст. 223 КПК України, обвинувальний висновок підписує слідчий із зазначенням місця і часу його складання. Підписання слідчим обвинувального висновку свідчить про те, що він виконав свої обов'язки, закінчив досудове слідство по даній справі, вважає, що в результаті повного, всебічного та об'єктивного дослідження обставин справи правильно встановлено всі обставини, які входять в предмет доказування, перевірено та спростовано показання обвинуваченого, доведено наявність підстав для направлення кримінальної справи до суду<sup>2</sup>.

Відсутність підпису слідчого під обвинувальним висновком ставить під сумнів достовірність обвинувального висновку, оскільки такий документ не

© Луцик В. В., 2008

\* аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

<sup>1</sup> Бурмагин С. Возвращение уголовных дел прокурору в порядке ст. 237 УПК РФ (комментарий судебной практики) // Российская юстиция. — 2005. — № 1-2; Лосякова С. Н. Возвращение уголовных дел прокурору в порядке, предусмотренном ст. 237 УПК РФ // [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http://supcourt.kharkasnet.ru/Jurnal/jur\\_002/001.html](http://supcourt.kharkasnet.ru/Jurnal/jur_002/001.html); Ковтун Н. Н. Процессуальные нарушения обуславливающие возможность возвращения уголовного дела прокурору // Уголовный процесс. — 2006. — № 8.

<sup>2</sup> Шуваткин А. В. Обвинительное заключение и обвинительный акт в современном уголовном процессе России: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Самара, 2003. — С. 7.



містить обов'язкового реквізиту, встановленого законом, і відповідно, не може бути підсумковим документом досудового слідства.

Підставою для повернення кримінальної справи прокурору буде також непідписання слідчим хоча б одного з документів, передбачених ст. 224 КПК України, а саме:

- списку осіб, що підлягають виклику в судове засідання;
- довідки про рух справи та про застосування запобіжного заходу;
- довідки про речові докази, про цивільний позов, про заходи, вжиті до забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна;
- довідки про судові витрати в справі за час досудового слідства.

Підтвердженням цього є матеріали судової практики. Так, зокрема, Тернопільським міськрайонним судом правильно повернуто прокурору кримінальну справу про обвинувачення К. у вчиненні злочину, передбаченого ст. 186 ч. 2 КК України, в зв'язку з тим, що довідка про рух кримінальної справи не була підписана слідчим<sup>3</sup>.

Незатвердження прокурором обвинувального висновку є порушенням ч. 1 ст. 229 КПК України і свідчить або про неуважність прокурора при перевірці кримінальної справи, або про те, що він взагалі не ознайомився з матеріалами кримінальної справи, а отже, про невиконання обов'язків, покладених на нього ст. 228 КПК України.

Прокурор, затверджуючи обвинувальний висновок, складений слідчим за результатами досудового слідства, тим самим формулює остаточне обвинувачення, яке і буде предметом розгляду в судовому засіданні<sup>4</sup>.

Підставою повернення кримінальної справи прокурору формально також може бути незазначення в обвинувальному висновку місця його складання, що є порушенням ч. 5 ст. 223 КПК України. Однак таке порушення, на мій погляд, є неістотним і не може ніяк перешкодити суду розглянути справу по суті, оскільки не перешкоджає розгляду справи.

Тому незатвердження обвинувального висновку прокурором або непідписання його слідчим є безумовною підставою повернення кримінальної справи прокурору.

**2. Наступним недоліком є відсутність або неправильне зазначення в обвинувальному висновку даних про особу обвинуваченого, потерпілого та інших учасників процесу.**

До даних про особу обвинуваченого належать прізвище, ім'я, по — батькові, дата народження обвинуваченого, потерпілого, сімейний стан обвинуваченого, дані про попередні судимості обвинуваченого, якщо вони не зняті і не погашені.

Неправильне зазначення цих даних в обвинувальному висновку ставить під сумнів відповідність особи обвинуваченого даним про особу, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності за дане діяння, а також відповідність даних про особу, щодо якої справу направлено до суду — особі, притягнутій, як обвинувачений<sup>5</sup>.

Також слід погодитись із позицією С. Бурмагіна в тому, що можлива ситуація, коли дані про особу обвинуваченого неправильно вказані лише в одній частині обвинувального висновку, а в інших частинах ці дані зазначені правильно. В такому випадку, при умові, що в інших матеріалах справи, і перш за все в постанові про притягнення як обвинуваченого, прізвище обвинуваченого вказано правильно, і не виникає сумнівів в особі обвинуваченого, одноразову неточність його прізвища в тексті обвинувального висновку можна розцінити як явну технічну помилку(описку), а тому немає необхідності перескладати обвинувальний висновок,

<sup>3</sup> Справа № 1-245/2005 // Архів Тернопільського міськрайонного суду.

<sup>4</sup> Конин В. В., Долгих Т. Н. Институт предварительного слушания по УПК РФ и институт предания суду по УПК РСФСР // Сибирский юридический вестник. — 2004. — № 1. — С. 40.

<sup>5</sup> Бурмагин С. В. Указ. работа. — С. 61.



і відповідно в цьому випадку відсутні підстави для повернення справи прокурору<sup>6</sup>.

Важливими даними, які характеризують особу обвинуваченого є дані про його попередні судимості. Відсутність цих даних не дозволяє суду точно встановити особливості особи підсудного та індивідуалізувати покарання з врахуванням попередніх судимостей даної особи<sup>7</sup>.

У зв'язку з цим, якщо в обвинувальному висновку не зазначені дані про попередні судимості обвинуваченого, про звільнення від відбування покарання з випробуванням, а також в матеріалах справи відсутні відповідні рішення суду, справа підлягає поверненню прокурору. В даному випадку слід врахувати, що повернення кримінальної справи прокурору можливе за умови, що при повторному направленні справи до суду не відбудеться погіршення становища обвинуваченого, а також порушення його права на захист.

Відсутність таких документів в матеріалах кримінальної справи також перешкоджає суду постановити законний, обґрунтований та справедливий вирок, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 70 КК України, якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив новий злочин, суд до покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком. А у випадку вчинення нового злочину обвинуваченим під час іспитового строку, суд буде позбавлений можливості правильно призначити покарання, в зв'язку з відсутністю даних про початок та закінчення іспитового строку обвинуваченого, які містяться у відповідних рішеннях суду.

Так, Вознесенським міськрайонним судом Миколаївської області у справі № 1-88/2007 було виявлено, що в тексті обвинувального висновку вказано, що О. раніше був засуджений 21.12.2004 р. Вознесенським міськрайонним судом Миколаївської області за ст. 164 ч. 2 КК України до 2 років обмеження волі, та звільнений з місць відбування покарання 02.03.2006 р. за постановою Новобузького районного суду Миколаївської області із застосуванням ст. 81 КК України умовно достроково, але в матеріалах кримінальної справи про обвинувачення О. у вчиненні нового злочину відсутня постанова про звільнення обвинуваченого умовно достроково, на яку посилався прокурор при складанні обвинувального висновку по кримінальній справі<sup>8</sup>. У зв'язку з цим, дана кримінальна справа правомірно була повернута судом прокурору.

До даних, які характеризують особу обвинуваченого, та зазначення яких в обвинувальному висновку може мати позитивні та негативні наслідки для підсудного при призначенні покарання також можна віднести пом'якшуючі та обтяжуючі обставини. Обставини, які пом'якшують та обтяжують відповідальність відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 64 КПК України, входять в предмет доказування, а отже відсутність висновку слідчого про дані обставини свідчить про те, що ним не повністю встановлено предмет доказування по кримінальній справі. Крім того, наявність посилянь на ці обставини в обвинувальному висновку також дає змогу суду перевірити чи правильно застосований запобіжний захід до обвинуваченого. Повернення справи прокурору з цих підстав можливе при умові, що в обвинувальному висновку взагалі не зазначено про обставини, які обтяжують або пом'якшують відповідальність, і в такому випадку обвинувальний висновок не відповідає вимогам, встановленим ч. 2 ст. 223 КПК України.

У зв'язку з цим, слід частково погодитись з думкою С. Н. Лосякової, яка вважає, що хоча пом'якшуючі та обтяжуючі покарання обставини входять в предмет доказування, не встановлення їх органом досудового слідства і незазначення в

<sup>6</sup> Там же.

<sup>7</sup> Ковтун Н. Н. Процессуальные нарушения, обусловливающие возможность возвращения уголовного дела прокурору // Уголовный процесс. — 2006. — № 8. — С. 29.

<sup>8</sup> Справа № 1-88/2007 // Єдиний державний реєстр судових рішень.



обвинувальному висновку не перешкоджає встановленню таких обставин в судовому засіданні та визнання їх судом при вирішенні кримінальної справи<sup>9</sup>. На мій погляд, таке твердження можна поширити лише на обставини, які пом'якшують відповідальність, оскільки їх встановлення в судовому засіданні не буде впливати ні на кваліфікацію вчиненого діяння, ні на формулювання обвинувачення.

Крім того, можливі випадки, коли в обвинувальному висновку не зазначено дані про попередні судимості обвинуваченого, хоча до матеріалів справи долучені постанови або вироки суду, з яких випливає, що наявні обставини, які обтяжують відповідальність обвинуваченого. Як в такому випадку слід діяти суду? На мою думку, якщо зазначення в новому обвинувальному висновку цих даних не вплине на кваліфікацію дій обвинуваченого, то суд вправі повернути справу прокурору, якщо ж врахування цих обставин потягне за собою зміну кваліфікації, суд зобов'язаний повернути справу на додаткове розслідування.

Крім того, підставами повернення кримінальної справи прокурору слід також вважати, незазначення або неправильне зазначення даних про особу потерпілого цивільного позивача та відповідача, законного представника неповнолітнього.

Відсутність таких даних в обвинувальному висновку або в матеріалах справи порушує право цих осіб на доступ до правосуддя, та право на відшкодування збитків, заподіяних злочином. При цьому справа підлягає поверненню прокурору в тому випадку, коли в інших матеріалах справи дані, які характеризують особу, викладені правильно, і для встановлення даних щодо цих осіб не потрібно проводити додаткові слідчі дії та вносити окремі процесуальні документи про визнання їх учасниками процесу.

**3. Явна невідповідність обвинувачення, викладеного у постанові про притягнення, як обвинуваченого, тому обвинуваченню, яке викладене в обвинувальному висновку.**

Явна невідповідність обвинувачення може полягати в наступних конкретних порушеннях:

- перед'явлення обвинувачення одному з підсудних по справі;
- неповне викладення суті обвинувачення або в невідповідності до змісту постанови про притягнення, як обвинуваченого;
- викладення формулювання обвинувачення неповністю або в невідповідності з диспозицією статті кримінального закону (при умові, що в постанові про притягнення, як обвинуваченого, формулювання обвинувачення зазначено правильно та у відповідності до диспозиції статті кримінального закону);
- неконкретне викладення в обвинувальному висновку пред'явленого обвинувачення<sup>10</sup>, при умові, що в постанові про притягнення, як обвинуваченого, обвинувачення викладено конкретно.

Однак суди не завжди правильно застосовують дану підставу для повернення справи прокурору. Так, Бердянським міськрайонним судом Запорізької області під час попереднього розгляду кримінальної справи суддею було встановлено, що стосовно К., Р., Б. було порушено кримінальну справу за ч. 2 ст. 187 КК України, згодом їх дії були перекваліфіковані на ч. 4 ст. 187 КК України. У зв'язку з не доведенням участі Б. у вчиненні злочину, передбаченого ст. 187 КК України, дії К. були перекваліфіковані на ч. 1 ст. 187 КК України.

Прокурор заявив клопотання про повернення йому кримінальної справи, оскільки не вирішено питання про притягнення до відповідальності Р., який вчинив злочин разом з К., а отже неправильно кваліфіковано дії К.

Суд, задовільнивши клопотання прокурора, повертає йому справу в порядку ст. 249<sup>1</sup> КПК України, мотивуючи це тим, що прокурором суттєво порушено вимоги

<sup>9</sup> Лосякова С. Н. Указ. работа.

<sup>10</sup> Бурмагин С. В. Указ. работа. — С. 62.



п. п. 4, 6 ст. 228 КПК України, згідно з якими прокурор одержавши від слідчого справу з обвинувальним висновком, зобов'язаний перевірити: чи пред'явлено обвинувачення по всіх встановлених злочинних діях обвинуваченого та чи правильно кваліфіковано дії обвинуваченого за статтями кримінального закону<sup>11</sup>.

Однак в даному випадку суду слід було б повернути справу на додаткове розслідування, а не прокурору, у зв'язку з тим, що К. фактично буде пред'являтися нове обвинувачення, будуть проводитись відповідні слідчі дії для встановлення співучасті вищенаведених осіб у вчиненні злочину, і відповідно відбудеться погіршення становища обвинуваченого, що вимагає забезпечення йому права на захист. А, отже, метою повернення кримінальної справи в даному випадку було не усунення порушень, допущених при складанні обвинувального висновку та направлення справи до суду, а проведення слідчих та процесуальних дій з метою усунення неповноти проведеного досудового слідства.

#### **4. В обвинувальному висновку відсутні або неправильно вказані дані про розмір або характер заподіяної злочином шкоди.**

В обвинувальному висновку повинні бути вказані обставини, які дають змогу суду встановити дійсний розмір заподіяних злочином збитків, а також розмір шкоди, заподіяної життю та здоров'ю потерпілого.

Однак не завжди судами правильно застосовується ця підстава для повернення справи прокурору. Так, Лубенським міськрайонним судом Полтавської області під час попереднього розгляду справи суддею було розглянуто кримінальну справу по обвинуваченню М. та П. у вчиненні злочину передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України. Як вбачається з матеріалів справи, обвинуваченими було таємно викрадено предмети на суму 4080 грн. Дана кримінальна справа Постановою Лубенського міськрайонного суду від 07.11.2006 р. вже поверталась прокурору для усунення недоліків при проведенні досудового слідства. Ця справа була направлена прокурором на додаткове розслідування, після закінчення якого повторно направлена в суд та розглянута на попередньому судовому розгляді 03.01.2007 р., за результатами якого справа була повторно направлена прокурору з тієї підстави, що органами досудового слідства не проведено товарознавчої експертизи і тим самим не встановлено дійсного розміру заподіяної шкоди<sup>12</sup>.

Водночас, в цьому випадку мали місце порушення з боку суду, які потягнули за собою порушення з боку прокурора. Суд не мав права в жодному з вищенаведених випадків повертати справу прокурору, оскільки в даному випадку має місце встановлення нових фактів по справі, проведення експертиз, ознайомлення обвинувачених з їх результатами, а також проведення інших слідчих дій, які можуть вплинути на розмір заподіяних збитків по справі. Однак, виконуючи вказану постанову суду, прокурор направляв справу на додаткове розслідування, оскільки не міг самостійно усунути виявлені порушення кримінально-процесуального закону, що призвело з боку прокурора і суду до підміни одного процесуального інституту іншим, і, цим самим, такі порушення фактично мали на меті покращення прокурорської та судової статистики в бік зменшення кількості справ, повернутих на додаткове розслідування.

Крім того, при вирішенні даної кримінальної справи судом не враховано, що відповідно до п. 2 Постанови Пленуму Верховного суду України від 11.02.2005 р. № 2 "Про практику застосування судами України законодавства, що регулює повернення кримінальних справ на додаткове розслідування", суддя при попередньому розгляді кримінальної справи вправі з власної ініціативи повернути її на додаткове розслідування лише у випадках, коли під час порушення справи, провадження дізнання

<sup>11</sup> Справа №1-250/2007 // Єдиний державний реєстр судових рішень.

<sup>12</sup> Справа № 1-29/2007 // Єдиний державний реєстр судових рішень.



або досудового слідства були допущені такі порушення вимог КПК України, без усунення яких вона не може бути призначена до судового розгляду, однак в даному випадку суд не позбавлений права призначити товарознавчу експертизу під час судового розгляду справи. Така ж думка міститься в Постанові Пленуму Верховного суду України “Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах”, відповідно до якої, якщо експертиза під час досудового слідства не проводилась, суд вправі викликати особу, яка має спеціальні знання для проведення експертизи. Однак в такому випадку слід враховувати той факт, що проведення експертизи безпосередньо при судовому розгляді кримінальної справи може проводитись лише тоді, коли дані для експертних дій наявні в матеріалах справи, а у випадку відсутності таких даних, справу слід направити на додаткове розслідування.

Наведемо ще один приклад. Так, Знам’янським міськрайонним судом Кіровоградської області постановою від 19.02.2007 р. було повернуто прокурору кримінальну справу по обвинуваченню О. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 289 КК України. Судом встановлено, що 06.11.2005 р. О. було викрадено транспортний засіб, який належить П. Судом зроблено висновок, що досудовим слідством неправильно кваліфіковані дії О. за ч. 1 ст. 289 КК України, оскільки, як вбачається з обвинувального висновку, вартість транспортного засобу, яким заволодів О., становить 45 879,25 грн., тобто потерпілому заподіяна значна матеріальна шкода.

Повертаючи дану кримінальну справу прокурору, суд виходив з того, що справа підлягає поверненню для виконання вимог, передбачених п. 6 ст. 228 КПК України, а саме для вирішення питання про пред’явлення О. нового обвинувачення з іншою юридичною оцінкою злочинних дій<sup>13</sup>.

Однак пред’явлення нового обвинувачення це не що інше, як винесення нової постанови про притягнення особи, як обвинуваченого, проведення нових слідчих дій, а в даному випадку, крім того, відбудеться погіршення становища обвинуваченого, оскільки його дії будуть перекваліфіковані за статтею кримінального закону, яка передбачає більш суворе покарання за вчинене ним діяння.

У зв’язку з цим, в даному випадку суд зобов’язаний був повернути справу на додаткове розслідування, враховуючи при цьому і те, що прокурор і потерпілий заявили відповідні клопотання.

Таким чином, повернення кримінальної справи прокурору з такої підстави, як незазначення в обвинувальному висновку даних, які характеризують розмір або характер заподіяної шкоди, можливе лише в наступних випадках:

- ці дані наявні в матеріалах справи, проте в обвинувальному висновку вони відсутні або викладені суперечливо, що не дає можливості встановити дійсний розмір заподіяної шкоди;
- розмір шкоди, яка вказана в постанові про притягнення, як обвинуваченого, істотно відрізняється від розміру, вказаного в обвинувальному висновку.

**5. Порушення, допущені при викладені в обвинувальному висновку фабули кримінальної справи, формулювання обвинувачення та юридичної кваліфікації вчиненого обвинуваченим злочину.**

До таких порушень можна віднести наступні:

1. Не вказано, який запобіжний захід застосовано до обвинуваченого. Якщо в обвинувальному висновку не вказано запобіжний захід, який застосований до обвинуваченого, це є порушенням п. 2 ч. 1 ст. 224 КПК України. Крім того, відсутність вказівки на застосування запобіжного заходу не дає можливості суду реалізувати повноваження, передбачені п. 4 ч. 1 ст. 237 КПК України, а саме перевірити під час попереднього розгляду, чи немає підстав для зміни, скасування або обрання запобіжного заходу.

<sup>13</sup> Справа №1-68/2007 // Єдиний державний реєстр судових рішень.



2. Наявні суперечності при викладенні обвинувачень стосовно різних осіб, які вчинили злочин у співучасті. Дана підстава наявна в тому випадку, коли кваліфікація злочинних дій одного з обвинувачених відрізняється від кваліфікації дій іншого обвинуваченого, а в тексті обвинувального висновку така відмінність в кваліфікації ніяк не обґрунтовується. Також, коли при викладенні доказів показання одного з обвинувачених суперечать показанням іншого і не спростовуються іншими доказами у справі.

3. При викладенні доказів немає посилань на відповідні томи та аркуші справи. Відсутність посилань на відповідні томи та аркуші справи, особливо по багатоепізодних складних кримінальних справах, не дає можливості суду встановити, чи відповідають обставини, викладені в обвинувальному висновку фактичним матеріалам справи, а також ускладнюють пошук відповідних фактів в матеріалах справи. Обов'язок слідчого при складанні обвинувального висновку посилатись на відповідні аркуші справи закріплено ч. 3 ст. 223 КПК України. Зокрема, однією з підстав повернення прокурору кримінальної справи по обвинуваченню К. Тернопільський міськрайонний суд визнав те, що при посиланні в описовій частині обвинувального висновку на докази слідчим не вказано аркуші справи<sup>14</sup>.

4. Неповний список осіб, які підлягають виклику в судове засідання. Для виявлення даного порушення суддя може перевірити, чи всі особи, показання яких викладено в обвинувальному висновку вказані у списку осіб, які підлягають виклику в судове засідання. Ще одним порушенням такого характеру є не зазначення в списку осіб адреси їх проживання, що ускладнює подальшу роботу суду по виклику їх в судове засідання. Так, зокрема, Слов'янським міськрайонним судом Донецької області за клопотанням прокурора було повернуто останньому кримінальну справу про обвинувачення Л. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України у зв'язку з тим, що в додатку до обвинувального висновку — «Список осіб, які підлягають виклику в судове засідання», в якості обвинуваченого був вказаний К., який був співучасником злочинного діяння та на момент розгляду справи перебував у розшуку. Суд мотивував своє рішення тим, що зазначення в обвинувальному висновку К., який перебуває в розшуку, ставить суд в таке становище, при якому виклик всіх осіб, які вказані як обов'язкові, є неможливим<sup>15</sup>. Однак, повертаючи справу прокурору у випадку неповноти списку осіб, суду слід враховувати наскільки суттєвим є таке порушення, а також, чи можна його усунути в судовому засіданні без повернення справи прокурору;

5. Порушеннями, які допускаються при викладенні в обвинувальному висновку фабули кримінальної справи, та які тягнуть за собою повернення кримінальної справи прокурору, також можна вважати факти неприпустимої натуралізації опису в обвинувальному висновку обставин вчиненого злочину проти статевої недоторканості особи, що виключає їх публічне оголошення. У даному випадку слід погодитись з позицією Пленуму Верховного суду України, який вказує, у п. 3 своєї постанови від 27.03.1992 р. № 4 «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини», що у випадку недопустимої натуралізації опису злочину в обвинувальному висновку слід повертати кримінальну справу прокурору для перекладання обвинувального висновку відповідно до вимог ст. 230 КПК України.

6. Відсутній переклад обвинувального висновку на рідну мову обвинуваченого або на мову, якою він володіє. Відповідно до ч. 6 ст. 223 КПК України, якщо обвинувальний висновок складено мовою, якою не володіє обвинувачений, його має бути перекладено на рідну мову обвинуваченого або іншу мову, якою він володіє. При цьому переклад обвинувального висновку приєднується до справи. Відсутність такого перекладу в матеріалах справи

<sup>14</sup> Справа № 1-73/2004 // Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області.



порушує право обвинуваченого на захист, а також унеможливорює виконання судом вимог ст. 254 КПК України щодо вручення обвинуваченому копії обвинувального висновку, перекладеного на мову, якою він володіє.

7. Недоліки при викладенні в обвинувальному висновку фабули, змісту та формулювання обвинувачення. До таких порушень, зокрема, С. Бурмагін відносить: суперечливе викладення обставин справи в фабулі обвинувачення; відсутність обвинувачення стосовно одного з обвинувачених по справі; зміст обвинувачення не повністю відповідає або суперечить постанові про притягнення, як обвинуваченого (не наведені окремі обставини, злочинні діяння, наслідки); відсутня формула обвинувачення; відсутня юридична кваліфікація відповідно до пред'явленого обвинувачення; неконкретне викладення в обвинувальному висновку пред'явленого обвинувачення<sup>16</sup>. В загальному можна погодитись з тим, що подібні недоліки можуть бути підставою повернення кримінальної справи прокурору, оскільки відсутність або неправильний виклад в обвинувальному висновку фактів злочинних діянь обвинуваченого не дає змоги суду в повній мірі перевірити відповідність обвинувального висновку матеріалам справи та вимогам кримінально — процесуального закону. Так, якщо в обвинувальному висновку не вказано дані про час, місце та спосіб вчинення злочину, то цим самим слідчим допущено порушення п. 1 ч. 1 ст. 64 КПК України, тобто неповно, однобічно встановлено подію злочину. Відсутність даних про час, місце та спосіб вчинення злочину впливає на правильну кваліфікацію діяння та тяжкість вчиненого суспільно-небезпечного діяння. Зокрема, з цієї підстави Постановою Тернопільського міськрайонного суду від 06.04.2004 р. повернуто прокурору кримінальну справу про обвинувачення Ш. за ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 185 КК України, в зв'язку з тим, що в обвинувальному висновку не сформульовано фабулу обвинувачення за ч. 1 ст. 185 КК України, а саме не вказано часу, місця та способу вчинення злочину<sup>17</sup>.

Неконкретність викладення у обвинувальному висновку пред'явленого обвинувачення полягає у відсутності даних, які дають змогу суду, ознайомившись з обвинувальним висновком, сформулювати повне уявлення про обставини справи. Крім того, таке порушення можна вважати порушенням права обвинуваченого на захист, оскільки він не може визначати проти якого саме обвинувачення слід захищатись.

Так, постановою Тернопільського міськрайонного суду від 10.02.2005 р. повернуто прокурору кримінальну справу по обвинуваченню К. у вчиненні злочину передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, в зв'язку з тим, що в резолютивній частині обвинувального висновку не конкретно викладено суть пред'явленого обвинувачення, а саме не зазначено якими саме речами заволодів обвинувачений<sup>18</sup>.

Таким чином, на підставі вищенаведеного, можна зробити висновок, що обвинувальний висновок, як завершальний документ досудового слідства повинен відповідати всім вимогам, передбаченим КПК України, а вищенаведені порушення можуть бути враховані у правозастосовчій практиці при складанні обвинувальних висновків з метою покращення їх якості.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 10 грудня 2007 року)*

<sup>15</sup> Справа № 1-181/2007 // Єдиний державний реєстр судових рішень.

<sup>16</sup> Бурмагін С. В. Указ. работа. — С. 62.

<sup>17</sup> Справа № 1-132/2005 // Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області.

<sup>18</sup> Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області. Справа №1-173/2005.